

Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lättläst version

Innehållsförteckning

Inledning

3

Artiklar

7

Artikel 1: Det här vill konventionen	7
Artikel 2: Vad betyder de här orden?	8
Artikel 3: Regler	9
Artikel 4: Det här lovar staterna att de ska göra	10
Artikel 5: Alla ska behandlas lika	12
Artikel 6: Kvinnor med funktionsnedsättning	13
Artikel 7: Barn med funktionsnedsättning	13
Artikel 8: Kunskap om hur personer med funktionsnedsättning lever	14
Artikel 9: Tillgänglighet	15
Artikel 10: Rätten till liv	17
Artikel 11: Krig och katastrofer	17
Artikel 12: Lagar ska gälla lika för alla	17
Artikel 13: Rätt till hjälp från domstolarna	18
Artikel 15: Rätt att inte bli grymt behandlad och plågad eller straffas på ett sätt som gör att man känner sig utan värde	19
Artikel 14: Frihet och personlig säkerhet	19
Artikel 16: Ingen ska använda våld mot eller tvinga en person med funktionsnedsättning till något	20
Artikel 17: Rätt till privatliv	21
Artikel 18: Rätt att kunna flytta och vara medborgare i ett land	22
Artikel 19: Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället	23
Artikel 21: Rätt att säga och tycka vad man vill och att få information	24
Artikel 20: Att kunna röra sig	24
Artikel 22: Respekt för privatlivet	26
Artikel 23: Respekt för hem och familj	26
Artikel 24: Utbildning	28
Artikel 25: Hälsa	30
Artikel 26: Habilitering och rehabilitering	32
Artikel 27: Arbete och att ha något att göra	33
Artikel 28: Ett bra liv och trygghet	35
Artikel 29: Att kunna vara med i politik	36
Artikel 30: Att vara med på kultur, fritid och idrott	38
Artikel 31: Information och fakta	39
Artikel 32: Samarbete med andra länder	40
Artikel 33: Arbetet med att följa och kontrollera denna konvention	41
Artikel 34: Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning	42

Artikel 35: Rapporter från staterna	43
Artikel 36: Kontroll av rapporter	44
Artikel 37: Samarbete mellan staterna och kommittén	44
Artikel 38: Kommitténs samarbete med andra i FN	45
Artikel 39: Kommitténs rapport till FN	45
Artikel 40: Konferens med staterna	45
Artikel 41: Ansvar för konventionen	45
Artikel 42: Skriva under	46
Artikel 43 och 44: Delar av en stat kan säga ja till konventionen	46
Artikel 45: När konventionen ska börja gälla	46
Artikel 47: Ändringar	47
Artikel 48: Säga upp konventionen	47
Artikel 46: Säga nej	47
Artikel 49: Konventionen ska vara tillgänglig	48
Artikel 50: Andra språk	48

Tillägg till konventionen **49**

Artikel 1: Man får lov att klaga till en kommitté i FN	49
Artikel 2: Kommittén kan ha rätt att säga nej till att undersöka klagomål	50
Artikel 3: Kommittén ska berätta för staten att den har fått klagomål	51
Artikel 4: Kommittén får säga till att staten ska undersöka snabbt	51
Artikel 5: Ingen annan får vara med på möten	51
Artikel 6: En stat ska samarbeta	52
Artikel 7: Staten måste berätta	52
Artikel 8: Stater får säga nej till artikel 6 och 7	53
Artikel 9: Ansvar för konventionen	53
Artikel 10: Skriva under	53
Artikel 11: Regeringarna ska säga ja	53
Artikel 12: Rösta och ansvar	54
Artikel 13: När ska protokollet börja gälla?	54
Artikel 14: När kan man inte säga nej till något i protokollet?	54
Artikel 15: Förslag på ändringar	55
Artikel 16: Säga upp	55
Artikel 17: Protokollet ska vara tillgängligt	55
Artikel 18: Andra språk	56

Mer att läsa **57**

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Här är konventionen omskriven till lättläst.
Allt viktigt i konventionen finns med.

Det finns också ett tillägg till konventionen
som kallas protokoll.

*FN betyder Förenta Nationerna.
I FN ska länderna i världen komma överens
så att människor får leva i fred och frihet.
Länderna förhandlar och skriver avtal.*

*År 2006 sade FN ja
till Konventionen om rättigheter
för personer med funktionsnedsättning.
En konvention är regler
som länder kommer överens om
att de ska följa.*

*Konventionen består av en inledning
om andra lagar och regler
och om frågor som är viktiga i hela världen.
Den andra delen i konventionen
består av 50 olika artiklar.
Artiklarna är regler och varje artikel handlar om ett ämne
och om vilka rättigheter
personer med funktionsnedsättning ska ha
när det gäller just det ämnet.*

Inledning

Regler om rättigheter

Staterna följer FNs regler om de viktigaste rättigheterna för människor när det gäller frihet, rättvisa och fred i världen.

Staterna följer FNs regler om mänskliga rättigheter och säger ja till att de också gäller för personer med funktionsnedsättning.

Staterna följer också många andra lagar och regler, till exempel Barnkonventionen.

Funktionshinder och samhället

En persons funktionshinder beror på hur allt är omkring personen.

En person med rörelsehinder blir mindre funktionshindrad om det finns hiss i huset där de bor.

En person med intellektuell funktionsnedsättning blir mindre funktionshindrad om människor har kunskap och kan prata med personen på ett sätt som han eller hon förstår.

Funktionsnedsättning och miljön i världen

Staterna tycker att det är viktigt att vi tänker på funktionsnedsättning när vi gör planer för hur vi ska ta hand om allt som finns i världen.

Detta är diskriminering

Staterna tycker att när en person diskrimineras behandlas han eller hon som en människa utan värde.

Alla är olika

Staterna säger att alla personer med funktionsnedsättning är olika.

Regler och lagar ska gälla alla

Staterna säger att de mänskliga rättigheterna måste gälla även för dem som behöver mycket stöd.

Staterna är oroliga för att personer med funktionsnedsättning inte kan leva som andra och ha samma rättigheter trots att lagar och regler ger dem rätt till det.

Samarbete med andra länder

Staterna tycker att det är viktigt att samarbeta för att personer med funktionsnedsättning ska få det bättre.

Det gäller särskilt länder där många är fattiga.

Personer med funktionsnedsättning behövs

Staterna tycker att samhället har stor glädje och nytta av personer med funktionsnedsättning.

Alla kan utvecklas och få det bättre om personer med funktionsnedsättning kan vara med som andra i samhället.

Bestämma själva

Staterna säger att det är viktigt att personer med funktionsnedsättning kan bestämma och välja själva.

De ska kunna vara med när politiker bestämmer om regler som påverkar dem.

Personer med funktionsnedsättning behandlas dåligt på grund av annat än funktionsnedsättningen

Staterna är oroliga när personer med funktionsnedsättning behandlas dåligt på grund av sin religion, att de kommer från ett annat land, talar ett annat språk, är man eller kvinna, ung eller gammal eller har vissa åsikter.

Kvinnor och flickor med funktionsnedsättning blir oftare slagna och dåligt behandlade. Staterna säger att Barnkonventionen ska gälla även för barn med funktionsnedsättning.

Fattigdom

Många personer med funktionsnedsättning är fattiga och påverkas extra mycket av det.

Det är därför viktigt att arbeta för att få bort fattigdomen.

Krig

Det är viktigt att visa respekt för FNs regler om fred och säkerhet

för att personer med funktionsnedsättning ska få skydd när det är krig.

Alla måste följa regler om mänskliga rättigheter

Alla måste ta ansvar på det sätt de kan för mänskliga rättigheter.

Familjen

Samhället måste visa respekt för familjen och familjer med personer med funktionsnedsättning måste få skydd och stöd så att de kan få sina rättigheter.

Konventionen

Staterna säger att den här konventionen kommer göra så att personer med funktionsnedsättning kan leva bättre i alla länder och vara med som andra i samhället.

Artiklar

Detta har staterna kommit överens om:

Artikel 1

Det här vill konventionen

Konventionen vill ge respekt
för mänskliga rättigheter
till alla personer med funktionsnedsättning.

Detta är funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning är när personer
har funktionsnedsättningar i kroppen,
psykiska funktionsnedsättningar
eller funktionsnedsättningar som gör
att en person har svårt att minnas och förstå.

Dessa funktionsnedsättningar gör
att personerna inte kan leva i samhället
som andra.

Artikel 2

Vad betyder de här orden?

Kommunikation

Kommunikation är alla sätt att tala med och skriva till varandra. Det kan vara till exempel språk, text och storstil, punktskrift, inspelat tal och syntetiskt tal, tillgängliga medier och IT, och alternativ och kompletterade kommunikation.

Språk

Språk är när man talar, tecknar, visar bilder eller använder andra sätt för att tala om något för någon annan.

Diskriminering

Diskriminering är att någon på grund av funktionsnedsättning behandlas sämre och mer orättvist än andra och inte har samma rättigheter när de gäller till exempel kultur, ekonomi eller att kunna vara med.

Diskriminering kan också vara att låta bli att göra något, till exempel att inte sätta in en hiss i ett hus där personer med rörelsehinder bor.

Anpassning

Anpassning är sådant man gör för att personer med funktionsnedsättning kan få sina rättigheter.

Det kan vara att sätta in en hörselslinga eller ordna en handikapparkering.

Det kan också vara att göra något så att det passar alla människor även personer med funktionsnedsättning.

Artikel 3

Regler

De här reglerna gäller för allt i konventionen:

- Respekt för att alla har ett värde, för att var och en ska kunna bestämma om sig själv och kunna välja och klara sig så bra som möjligt själv.
- Ingen ska bli diskriminerad.
- Alla ska kunna vara med i samhället.
- Respekt för att alla personer med funktionsnedsättning är olika precis som alla andra.
- Alla ska ha samma möjligheter.
- Samhället ska vara tillgängligt.
- Kvinnor och män ska behandlas lika.

- Respekt för att barn med funktionsnedsättning kan utvecklas och för deras rätt att vara en person med eget namn.

Artikel 4

Det här lovar staterna att de ska göra

Staterna lovar att se till
att de mänskliga rättigheterna blir verklighet för alla
och att ingen diskrimineras på grund av funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska ändra lagarna
och sitt arbete så att människor kan få de rättigheter
som finns i den här konventionen.
- Staterna lovar att ändra på lagar och regler
så att människors åsikter om funktionsnedsättning
inte diskriminerar personer med funktionsnedsättning.
- Staterna lovar att skydd och rättigheter
för personer med funktionsnedsättning
ska finnas med i alla planer.
- Staterna lovar att inte göra sådant
som är emot denna konvention
och se till att alla myndigheter följer denna konvention.

- Staterna lovar att göra allt som behövs för att organisationer och företag inte diskriminerar personer med funktionsnedsättning.
- Staterna lovar att se till att det finns forskning om att anpassa saker, service med mera så att personer med funktionsnedsättning kan använda dem.
- Staterna lovar att forska om ny teknik och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. Det ska finnas regler om tillgänglighet.
- Staterna lovar att informera personer med funktionsnedsättning om hjälpmedel, teknik, stöd och service.
- Staterna lovar att se till att personal, som arbetar med personer med funktionsnedsättning får utbildning om denna konvention.
- Staterna lovar att göra så mycket de kan och samarbeta med andra länder för att rättigheterna i denna konvention ska bli verklighet.
- Staterna lovar att samarbeta med personer med funktionsnedsättning och deras organisationer för att se till att rättigheterna i denna konvention blir verklighet.

- Ingenting i denna konvention ska göra så att några mänskliga rättigheter blir sämre eller försvinner.
- Den här konventionen ska gälla i alla delar av en stat.
Det ska inte finnas några undantag.

Artikel 5

Alla ska behandlas lika

- Staterna säger ja till att alla människor behandlas lika och får samma skydd av lagarna.
- Staterna ska förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning och ge alla rätt till skydd mot diskriminering.
- Staterna ska se till att anpassa så mycket som möjligt för personer med funktionsnedsättning så att de kan leva som andra och inte bli diskriminerade.
- Staterna ska snabbt göra sådant som är nödvändigt för att personer med funktionsnedsättning inte ska diskrimineras.

Artikel 6

Kvinnor med funktionsnedsättning

- Staterna säger nej till att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning diskrimineras och ska därför se till att de får alla mänskliga rättigheter.
- Staterna ska se till att kvinnor kan utvecklas och få möjlighet att göra mer själva, så att de kan få de rättigheter som står i denna konvention.

Artikel 7

Barn med funktionsnedsättning

- Staterna ska se till att barn med funktionsnedsättning får samma rättigheter som andra barn.
- Samhället ska först och främst tänka på barnet när samhället gör något där barn finns med.
- Staterna ska se till att barn med funktionsnedsättning kan tala om hur de vill ha det. De ska få stöd i att göra det och man ska tänka på deras ålder när man lyssnar på vad de säger.

Artikel 8

Kunskap om hur personer med funktionsnedsättning lever

Staterna ska se till att fler får kunskap om personer med funktionsnedsättning och visar respekt för dem.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska arbeta mot människors gamla och felaktiga åsikter om funktionsnedsättning.
- Staterna ska arbeta för att fler förstår att personer med funktionsnedsättning har kunskaper och att de kan göra mycket.
- Staterna ska informera och se till att tidningar och tv berättar om funktionsnedsättning.
- Staterna ska visa att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning är viktiga och bra.
- Staterna ska visa att personer med funktionsnedsättning kan göra mycket på arbetsplatser.
- Staterna ska i skolorna lära ut respekt för personer med funktionsnedsättning.

- Staterna ska uppmuntra tidningar och tv att berätta om personer med funktionsnedsättning så att det stämmer med vad som står i denna konvention.
- Staterna ska se till att det finns utbildningar som ger mer kunskap om funktionsnedsättning och rättigheter.

Artikel 9

Tillgänglighet

Med tillgänglighet menas att alla ska kunna använda något eller kunna delta.

Alla ska kunna komma in i och vara i hus.

Alla ska få information som passar dem.

Staterna måste arbeta för att göra samhället tillgängligt.

Staterna ska göra detta:

- Hus, vägar, bilar, skolor, sjukhus, arbetsplatser och liknande ska vara tillgängliga.
- Information och olika slags service ska vara tillgänglig.

- Det ska finnas regler för hur en service för alla ska vara tillgänglig.
- De som ger service till alla i ett samhälle ska tänka på att den också är tillgänglig för personer med olika slags funktionsnedsättning.
- Alla som ger service ska få utbildning om tillgänglighet.
- Hus som är till för alla ska ha lättläst information och information i punktskrift.
- Det ska finnas service, till exempel ledsagare och olika slags tolkar, i hus som är till för alla.
- Personer med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att få information.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan använda ny teknik, till exempel internet.
- Staterna ska uppmuntra ny teknik för att få information och se till att den finns så fort och billigt som möjligt.

Artikel 10

Rätten till liv

Staterna säger ja till att varje människa har rätt att leva och att personer med funktionsnedsättning har denna rätt på samma sätt som andra.

Artikel 11

Krig och katastrofer

Staterna ska göra allt som går för att ge säkerhet och skydd till personer med funktionsnedsättning, när det är krig, naturkatastrof eller liknande.

Artikel 12

Lagar ska gälla lika för alla

- Staterna säger ja till att alla lagar ska gälla personer med funktionsnedsättning på samma sätt som för andra.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning får det stöd de behöver i en domstol.

- Staterna ska se till att domstolarna följer de mänskliga rättigheterna, visar respekt för människor, är rättvisa och inte lyder någon annan. En myndighet ska kontrollera domstolarna. Myndigheten ska inte lyda någon annan.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till att äga eller ärva hus eller saker. De ska ha samma möjlighet att låna från banker eller liknande och kunna kontrollera sin ekonomi. Ingen ska kunna ta något från en person med funktionsnedsättning.

Artikel 13

Rätt till hjälp från domstolarna

- Personer med funktionsnedsättning har rätt att få hjälp av en domstol som andra. De ska få stöd som passar dem om de är vittnen eller är med i undersökningar.
- Alla som arbetar i domstolar, poliser och personal i fängelser ska få utbildning om hur människor med funktionsnedsättning har det.

Artikel 14

Frihet och personlig säkerhet

- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning har rätt till frihet och personlig säkerhet som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska inte förlora sin frihet utan att det finns något riktigt skäl och lagen ska följas.
- Det ska vara förbjudet att ta ifrån en person frihet för att personen har ett funktionsnedsättning.
- Om friheten tas ifrån en person med funktionsnedsättning ska personen behandlas som de mänskliga rättigheterna och denna konvention säger.

Artikel 15

Rätt att inte bli grymt behandlad och plågad eller straffas på ett sätt som gör att man känner sig vara utan värde

- Ingen får plågas eller bli behandlad eller straffad på ett grymt sätt.
- Ingen får bli tvingad att vara med i prov eller försök i forskning.

- Staterna ska se till att det finns lagar som hindrar att personer med funktionsnedsättning blir grymt behandlade eller straffade.

Artikel 16

Ingen ska använda våld mot eller tvinga en person med funktionsnedsättning till något

- Staterna ska se till att det finns lagar och utbildningar för att skydda personer med funktionsnedsättning både i samhället och hemma mot våld och att bli tvingad att göra något.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning och deras familjer och personal får stöd, information och utbildning om hur man gör för att slippa våld och bli tvingad till att göra något. Alla ska tala om när något sådant händer. Staterna ska särskilt tänka på om det är en kvinna eller man, hur gammal personen är och på funktionshindret.

- Staterna ska se till att det finns myndigheter, som kontrollerar sådant som är till för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning får vård och stöd för att klara sig och skydd efter att de har blivit slagna eller tvingade till något.

De ska kunna leva igen som fria människor, tro på sig själva och vara friska.

Man ska tänka på om det är en man eller kvinna och hur gammal personen är och vad han eller hon behöver.

- Staterna ska se till att det finns bra lagar och regler mot våld och tvång mot kvinnor och barn med funktionsnedsättning.
De ska ha möjlighet att få hjälp av domstol om det behövs.

Artikel 17

Rätt till privatliv

Alla personer med funktionsnedsättning har rätt till respekt för sitt privatliv precis som andra.

Artikel 18

Rätt att kunna flytta och vara medborgare i ett land

Staterna ska säga ja till
att personer med funktionsnedsättning
kan flytta, välja själva var de ska bo
och var de ska vara medborgare
precis som andra.

- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att bli medborgare i ett annat land. Det ska inte gå att säga nej till dem för att de har en funktionsnedsättning.
- De ska ha samma rätt att ha pass och andra papper om sig själva och kunna använda dem om de vill flytta till ett annat land.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att lämna vilket land som helst, även sitt eget.
- Det ska inte gå att hindra människor att resa in i ett land på grund av att de har en funktionsnedsättning.

- Barn med funktionsnedsättning ska ha rätt från födseln till ett namn och till att bli medborgare i ett land. De ska få veta vilka som är deras föräldrar och få vård av dem, om det är möjligt.

Artikel 19

Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan välja att leva i samhället som andra.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna välja var de vill bo och med vem eller vilka de vill leva. De ska inte vara tvungna att bo i särskilda bostäder.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till service hemma och stöd för att kunna vara med i samhället.
- Service och platser som är till för alla ska vara tillgängliga även för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 20

Att kunna röra sig

Staterna ska se till att alla ska kunna röra sig så mycket som möjligt på det sätt som de kan och vill.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan röra sig på det sätt de vill och när de vill.
- Det ska finnas bra hjälpmedel och stöd och service, till ett pris som personerna kan betala.
- Det ska finnas utbildning i att röra sig för personer med funktionsnedsättning och deras personal.
- Staterna ska uppmuntra dem som gör hjälpmedel att tänka på allt vad personer med funktionsnedsättning behöver.

Artikel 21

Rätt att säga och tycka vad man vill och att få information

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan säga och tycka vad de vill.

De ska kunna få och leta efter information

på samma sätt som andra
och på det sätt som de själva vill.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska snabbt och utan extra kostnader ge personer med funktionsnedsättning information som andra får.
De ska få informationen på det sätt och med den teknik som de vill.
- Staterna ska se till att information från samhället finns som till exempel teckenspråk och punktskrift.
Det ska också finnas som alternativ kommunikation eller på andra sätt som personer med funktionsnedsättning själva har valt.
- Staterna ska se till att de som säljer till alla, till exempel genom internet, ger service och information som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att tidningar och tv och andra som informerar gör informationen tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att alla som vill och behöver kan använda teckenspråk.

Artikel 22

Respekt för privatlivet

- Personer med funktionsnedsättning har rätt till ett privatliv.
Ingen får göra något som personen eller familjen inte vill.
Ingen får läsa en persons brev eller liknande.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma skydd som andra i lagen mot sådant.
- Staterna ska ta ansvar för att sådant som handlar om en person, till exempel om personens hälsa eller träning är hemligt.

Artikel 23

Respekt för hem och familj

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning inte diskrimineras när det gäller äktenskap, familj, att vara förälder och vara tillsammans med någon och att de kan leva på samma sätt som andra.

Staterna ska göra detta:

- Alla ska ha rätt att gifta sig och bilda familj.
Båda ska vara överens om det och vilja det själva.
- Personer med funktionsnedsättning ska själva bestämma hur många barn de ska ha och när.
De ska få information och preventivmedel.
- Personer med funktionsnedsättning ska få behålla sin möjlighet att få barn precis som andra.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning har samma rättigheter som andra när det gäller förmyndare, god man, vem som ska vårda deras barn och vid adoption.
- Man ska alltid tänka först på vad som är bäst för barnet.
- Personer med funktionsnedsättning ska få stöd så att de kan ta ansvar för sina barn.
- Barn med funktionsnedsättning ska ha samma rätt i familjen som de andra.
Staterna ska informera och ge stöd och service för att hindra att barn med funktionsnedsättning göms eller lämnas bort.

- Ett barn ska inte tas ifrån sina föräldrar om föräldrarna inte vill det, utom när det enligt lagen är nödvändigt för att barnet ska ha det bra. Ett barn ska aldrig tas ifrån sina föräldrar för att barnet eller föräldrarna har en funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att ett barn får ett annat bra hem, om släktingar inte kan ta hand om det. Barnet ska få komma till en annan familj eller till något som är likt en familj.

Artikel 24

Utbildning

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning ska få utbildning som andra. Det ska finnas alla olika slags utbildningar både för barn och vuxna, så att de inte diskrimineras.

Staterna ska göra detta:

- Alla ska så mycket som möjligt kunna utveckla vad de är bra på och kan.
- Skolorna ska visa respekt för de mänskliga rättigheterna och för att människor är olika.

- Det ska inte gå att säga nej till utbildning eller till gratis grundskola för att en person eller ett barn har funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning ska få samma utbildning som andra. Utbildningen ska vara gratis och bra. De ska få utbildning efter grundskolan där de bor.
- Det ska finnas anpassning efter vad en person behöver.
- Personer med funktionsnedsättning ska få stöd så att de kan gå på samma utbildning som andra.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning lär sig sådant som gör att de kan vara med i samhället.
- Det ska finnas undervisning i punktskrift, teckenspråk, alternativ kommunikation och andra sätt att läsa och skriva på, i att röra sig, hitta och ge varandra stöd.
- Det ska finnas undervisning i teckenspråk och andra språk för döva eller för synskadade barn, så att de kan få så mycket utbildning som möjligt.
- Staterna ska se till att alla kan lära sig teckenspråk om de behöver det och arbeta för att teckenspråket är godkänt som ett språk som alla andra språk.

- Staterna ska se till att alla skolor har personal som kan teckenspråk och punktskrift.
Alla som jobbar i skolan ska få utbildning.
Utbildningen ska ge kunskap om funktionsnedsättning och alternativ kommunikation.
- Utbildningen ska också ge kunskap om funktionsnedsättning och om ny teknik och material för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan gå på universitet, vuxenutbildning och utbildning till olika yrken på samma sätt som andra.

Artikel 25

Hälsa

Staterna säger ja till att kvinnor och män med funktionsnedsättning har rätt att vara så friska som möjligt utan att diskrimineras.

Staterna ska se till att det finns hälso- och sjukvård och träning för personer med funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska få samma hälso- och sjukvård som andra även när det gäller vård för att kunna få barn.
När staterna ger vård eller information till alla ska även personer med funktionsnedsättning få det.

- Personer med funktionsnedsättning ska få sådan vård som de behöver på grund av funktionshindret. De ska få undersökning tidigt och service så att funktionshindret inte blir värre eller att de får fler funktionsnedsättningar.
- Personer med funktionsnedsättning ska få hälso- och sjukvård så nära de bor som möjligt.
- Personal i sjukvården ska ge lika bra vård till personer med funktionsnedsättning som till andra. Personerna ska själva bestämma om de vill ha vård. Personal i sjukvården ska därför få kunskap om rättigheter, om respekt och om vad personer med funktionsnedsättning behöver.
- Det ska vara förbjudet att diskriminera personer med funktionsnedsättning när det gäller olika slags sjukförsäkringar.
- Ingen ska få låta bli att ge hälso- och sjukvård eller mat och dryck för att en person har funktionsnedsättning.

Artikel 26

Habilitering och rehabilitering

Habilitering är att en person tränar och får stöd så att den kan göra så mycket som möjligt.

Rehabilitering är träning för att lära sig att göra det man kunde förut.

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan klara sig själva så mycket som möjligt och att de kan vara med på allt de vill.

Därför ska staterna se till att det finns habilitering och rehabilitering i hela landet, särskilt när det gäller hälsa, att ha något att göra, utbildning och service.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska få undersökning så tidigt som möjligt så att de vet vad de kan och behöver.
- Personer med funktionsnedsättning ska få träning så att de kan vara med i samhället. De ska själva bestämma om de vill ha det. Träningen ska finnas så nära de bor som möjligt, även på landet.

- Staterna ska se till att det finns utbildning för personal som arbetar med habilitering och rehabilitering.
- Staterna ska se till att det finns hjälpmedel och teknik som passar personer med funktionsnedsättning i deras habilitering och rehabilitering .

Artikel 27

Arbete och att ha något att göra

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning har rätt till arbete som andra.

De ska få lön och kunna leva på sitt arbete.

De ska kunna arbeta på arbetsplatser där andra arbetar och som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Det ska finnas lagar som ger personer rätt att vara kvar på sitt arbete även när de har fått en funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska förbjuda diskriminering på grund av funktionsnedsättning när det gäller alla olika slags arbeten, anställning, att ha kvar sin anställning och se till att arbetena är säkra och inte farliga.

- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till arbeten som är rättvisa och bra.
Alla ska ha samma möjligheter och samma lön för samma arbete.
Ingen ska bli mobbad.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter i fackföreningar som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska få hjälp att välja yrke, utbildning till yrken och få stöd av arbetsförmedlingen som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna få anställning och få bättre jobb och kunna få tillbaka sitt gamla jobb.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna starta företag.
- Staten ska anställa personer med funktionsnedsättning.
- Företag ska anställa personer med funktionsnedsättning och det ska finnas regler mot att anställda behandlas sämre än andra på grund av att de har en funktionsnedsättning.
- Staterna ska ge stöd och bidrag till företag så att de kan anställa personer med funktionsnedsättning.
- Arbetsplatserna ska vara anpassade för personer med funktionsnedsättning, som arbetar där.

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna byta arbete för att lära sig mer.
- Det ska finnas planer för hur personer med funktionsnedsättning kan få rehabilitering för att kunna ha kvar sitt arbete eller börja arbeta igen.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning inte ska bli tvingade att arbeta eller att arbeta utan lön.

Artikel 28

Ett bra liv och trygghet

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning och deras familjer har rätt till ett bra liv. Det betyder tillräckligt med mat, kläder och en bra bostad.

Staterna ska se till att de har samma rätt som andra till att få det bättre utan att bli diskriminerade på grund av funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska ha rent vatten precis som andra och den service och det stöd de behöver.

- Staterna ska arbeta särskilt för trygghet och mot fattigdom när det gäller kvinnor, flickor och äldre personer med funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning och deras familjer som lever fattigt, ska få stöd av staten för sådant de behöver.
De ska få utbildning, råd, ekonomiskt stöd och vård som hjälper familjen.
- Staterna ska se till att det finns planer för bostäder till personer med funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt till pension som andra.

Artikel 29

Att kunna vara med i politik

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan vara med i politiken på samma sätt som andra.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna rösta.

Det ska finnas material som är lätta att förstå och använda.
Lokaler och annat ska vara tillgängliga.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna
få hjälp av en person när de ska rösta.

De ska själva kunna bestämma
vilken person de vill ha hjälp av.

Personer med funktionsnedsättning ska
inte behöva tala om för någon vad de röstat på.

Ingen ska hota en person
så att den röstar på ett särskilt sätt.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna
vara med i politiken

så att människor kan rösta på dem.

Allt ska vara tillgängligt

så att personer med funktionsnedsättning kan arbeta
i politiken eller åt staten.

De ska få det stöd och den teknik som behövs,
så att de inte blir diskriminerade.

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med
i föreningar och organisationer
och i föreningar med personer med funktionsnedsättning.
Det gäller föreningar i hela landet och tillsammans
med andra länder.

Artikel 30

Att vara med på kultur, fritid och idrott

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning har samma rätt som andra att vara med på kultur. Kultur, fritid och idrott ska vara tillgängliga.

Staterna ska göra detta:

- Film, teater, tv-program och annan kultur ska vara tillgängliga.
- Platser där kultur finns, till exempel teatrar, museer, biografen, bibliotek och turistbyråer ska vara tillgängliga. Det gäller också viktiga platser i landet.
- Personer med funktionsnedsättning ska själva kunna vara med i kultur, till exempel spela teater eller arbeta med konst.
- Staterna ska se till att det inte finns lagar som gör att personer med funktionsnedsättning inte kan vara med på kultur av olika slag.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till stöd om de talar något särskilt språk, till exempel teckenspråk.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med på fritidsverksamhet och idrott av olika slag.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med på idrott som är till för personer med funktionsnedsättning. Då ska de få samma utbildning och stöd som andra.
- Det ska finnas idrottsplatser, platser för turister och för semester för personer med funktionsnedsättning.
- Barn med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra barn att vara med på lekar och idrott och sådant andra gör på fritiden.
- Personer med funktionsnedsättning ska få service av dem som har ansvar för och arbetar med turism, fritid och idrott.

Artikel 31

Information och fakta

Staterna ska samla in fakta och forskning, som behövs för att kunna följa denna konvention.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska följa regler när de samlar in fakta så att de visar respekt för privatlivet.

- Staterna ska visa respekt för andra länders lagar och regler för hur de samlar in fakta.
- När staterna samlar in fakta ska det vara för att kunna följa denna konvention. Faktan ska visa om det finns hinder som gör att personer med funktionsnedsättning inte får sina rättigheter.
- Staterna ska se till att andra får veta de fakta de har tagit reda på och att fakten ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 32

Samarbete med andra länder

Staterna säger ja till att det är viktigt att samarbeta med andra länder om denna konvention.

De ska samarbeta med organisationer i andra länder, särskilt organisationer med personer med funktionsnedsättning.

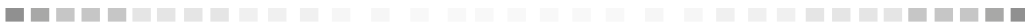
Staterna ska göra detta:

- Allt samarbete med andra länder ska också gälla personer med funktionsnedsättning och vara tillgängligt för dem.
- De ska samarbeta om information, utbildning och bra exempel.

- De ska samarbeta om forskning och teknik.
- De ska ge teknisk och ekonomisk hjälp och berätta om den kunskap de har om teknik.
- Samarbetet ska inte göra att staten själv inte följer denna konvention.

Artikel 33

Arbetet med att följa och kontrollera denna konvention

- Varje stat ska välja några personer hos regeringen som ska arbeta med denna konvention.
- Staterna ska se till att en myndighet kontrollerar att alla följer denna konvention. De ska särskilt tänka på vilka som har ansvar för mänskliga rättigheter.
- Personer med funktionsnedsättning och deras organisationer ska vara med i arbetet med kontrollen.

Artikel 34

Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Staterna ska tillsammans välja en kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En kommitté är en grupp människor som är valda att vara med och diskutera och bestämma om en fråga.

Den ska vara så här och göra detta:

- Det ska vara 18 experter i kommittén när staterna har sagt ja till konventionen.
- Medlemmarna i kommittén ska ha kunskaper, vara hederliga och ha arbetat med sådant som står i konventionen.
- Medlemmarna ska komma från olika länder och från olika grupper av människor. Det ska vara både män och kvinnor och dessutom experter som själva har funktionsnedsättning.
- Medlemmarna ska väljas på ett möte för staterna. Varje stat ska föreslå vilka de vill ha med i kommittén. Sedan röstar man.
- Medlemmarna ska vara med i kommittén i fyra år. De ska kunna väljas en gång till.

- Kommittén ska själv bestämma hur den ska arbeta.
- FN ska se till att det finns personal och annat, som kommittén behöver.
- Medlemmarna i kommittén ska få lön från FN och annat som FNs andra experter får.

Artikel 35

Rapporter från staterna

- Varje stat ska berätta i en rapport till kommittén vart fjärde år om vad den gör för att följa denna konvention.
- Kommittén ska bestämma ämnen och annat som ska vara med i rapporten.
- Staterna ska berätta öppet i rapporterna. De får berätta om vilka svårigheter de har med att följa denna konvention.

Artikel 36

Kontroll av rapporter

- Kommittén ska kontrollera varje rapport och ge förslag och råd.
- Om en stat är sen med att lämna en rapport får kommittén påminna och tala om för den staten att det är nödvändigt att kontrollera hur staten följer konventionen.
- FN ska göra rapporterna tillgängliga för alla stater.
- Varje stat ska göra sin rapport tillgänglig för människor i landet.

Artikel 37

Samarbete mellan staterna och kommittén

Varje stat ska samarbeta med kommittén.

Kommittén ska tala om hur länderna kan följa konventionen och samarbeta med andra länder.

Artikel 38

Kommitténs samarbete med andra i FN

Kommittén ska samarbeta med andra i FN och få råd av andra experter i FN. Den ska också samarbeta med andra i världen som arbetar för mänskliga rättigheter.

Artikel 39

Kommitténs rapport till FN

Vartannat år ska kommittén ge en rapport till FN. FN kan sedan ge förslag och råd.

Artikel 40

Konferens med staterna

Staterna ska träffas på en konferens för att diskutera konventionen.

FN ska ordna en sådan konferens vartannat år.

Artikel 41

Ansvar för konventionen

FN ansvarar för det exemplar av konventionen som staterna skriver under.

Artikel 42

Skriva under

Alla stater kan skriva under denna konvention hos FN i New York.

Artikel 43 och 44

Delar av en stat kan säga ja till konventionen

Varje stat ska säga ja till konventionen när de har skrivit under den.

Delar av en stat kan säga ja till konventionen utan att staten har skrivit under.

Den del av en stat som sagt ja till konventionen får rösta på konferensen för staterna.

Artikel 45

När konventionen börjar gälla

Konventionen börjar gälla 30 dagar efter att staten sagt ja till den.

Artikel 46

Säga nej

Det är inte tillåtet att säga nej till något i denna konvention, när man har skrivit under den.

Artikel 47

Ändringar

En stat får ge förslag på att ändra något i konventionen. De andra staterna ska bestämma om FN ska ordna en konferens för att diskutera förslagen. Om minst en tredjedel av staterna säger ja till en konferens ska FN ordna en sådan.

Om två tredjedelar av staterna säger ja till en ändring ska sedan FN säga ja till den.

Artikel 48

Säga upp konventionen

En stat får säga att den inte längre kommer att följa denna konvention.

Artikel 49

Konventionen ska vara tillgänglig

Texten i denna konvention
ska vara tillgänglig på alla sätt som behövs.

Artikel 50

Andra språk

Den här konventionens texter
på arabiska, engelska, franska,
kinesiska , ryska och spanska
gäller på samma sätt.

Tillägg till konventionen

Tillägget till konventionen kallas protokoll

En del stater har själva valt
att komma överens om mer
än det som står i konventionen.

Artikel 1

Man får lova att klaga till en kommitté i FN

Kommittén för rättigheter
för personer med funktionsnedsättning
har rätt att ta emot
och undersöka klagomål
från personer eller grupper,
som tycker att en stat har behandlat dem dåligt
och inte följt bestämmelserna i konventionen.

Artikel 2

Kommittén kan ha rätt att säga nej till att undersöka klagomål

Kommittén har rätt att säga nej till att undersöka klagomål om personen som klagar inte vill tala om vem han eller hon är, om klagomålet inte gäller konventionen och om kommittén eller någon annan redan har undersökt liknande klagomål.

Kommittén kan också säga nej om den stat någon klagar på inte har gjort allt som går att göra om det har tagit extra lång tid eller om det staten kan göra inte är tillräckligt.

Kommittén kan säga nej om klagomålet inte verkar sant eller om det som någon klagar på har hänt innan staten har skrivit under detta protokoll.

Artikel 3

Kommittén ska berätta för staten
att den har fått klagomål

Kommittén ska berätta för en stat
att kommittén har fått klagomål på den staten.

Staten ska sedan innan sex månader har gått
ge en förklaring
och tala om vad den har gjort.

Artikel 4

Kommittén får säga till
att staten ska undersöka snabbt

Kommittén får säga till en stat
att den snabbt ska undersöka klagomålet
så att någon inte skadas eller behandlas dåligt.

Artikel 5

Ingen annan får vara med på möten

Ingen ska få vara med och lyssna
när kommittén har möte
och diskuterar klagomål på en stat.
Sedan ska kommittén tala om sina förslag
för staten och för den som har klagat.

Artikel 6

En stat ska samarbeta

Kommittén ska kunna säga till en stat att samarbeta om kommittén får information om att staten behandlar någon dåligt och inte följer denna konvention.

Kommittén får välja några medlemmar i kommittén som snabbt ska undersöka klagomålet och sedan berätta för kommittén. Medlemmarna får besöka staten som fått klagomål om det behövs.

Sedan ska kommittén tala om för staten som fått klagomål vad kommittén fått veta och vad den tycker staten ska göra. Inom sex månader ska staten svara på detta.

Staten ska kunna vara med i hela undersökningen och alla ska kunna lita på varandra.

Artikel 7

Staten måste berätta

Kommittén får säga till en stat att den ska berätta om vad den har gjort om kommittén har undersökt något klagomål.

Artikel 8

Stater får säga nej till artikel 6 och 7

Varje stat som har skrivit under detta protokoll får säga nej till artikel 6 och 7 i protokollet.

Artikel 9

Ansvar för konventionen

FN ansvarar för det exemplar av protokollet som staterna skriver under.

Artikel 10

Skriva under

Alla stater kan skriva under detta protokoll hos FN i New York.

Artikel 11

Regeringarna ska säga ja

Alla regeringar i stater som har skrivit under detta protokoll ska sedan säga ja till det.

Stater och delar av stater ska kunna skriva under detta protokoll när de har sagt ja till konventionen.

Artikel 12

Rösta och ansvar

Delar av en stat eller flera stater tillsammans ska tala om hur mycket ansvar de har för detta protokoll.

De får rösta på möten med staterna.

Artikel 13

När ska protokollet börja gälla?

Det här protokollet ska börja gälla 30 dagar efter att en stat sagt ja till det.

Artikel 14

När kan man inte säga nej till något i protokollet?

Det går inte att säga nej till något i protokollet om det är emot det som är meningen och viktigt i protokollet.

Det går bra att ångra sig om man sagt nej till något.

Artikel 15

Förslag på ändringar

En stat får ge förslag på
en ändring i detta protokoll.
FNs generalsekreterare ska få förslaget
och sedan ge det till staterna
så att de kan diskutera och besluta om det.
Om minst en tredjedel av staterna
vill ha ett möte om förslaget
ska FN ordna det.

Om minst två tredjedelar av staterna säger ja till förslaget
ska FN också säga ja till det.

Artikel 16

Säga upp

En stat får ändra sig och skriva till FN och säga nej till detta protokoll.

Artikel 17

Protokollet ska vara tillgängligt

Texten i detta protokoll
ska vara tillgänglig på alla sätt som behövs.

Artikel 18

Andra språk

Det här protokollets texter
på arabiska, engelska, franska,
kinesiska, ryska och spanska
gäller på samma sätt.

Mer att läsa

Lättläst material finns här:

Barnkonventionen

<http://www.barnombudsmannen.se/publikationer/bestall-och-ladda-ner/barnkonventionen---en-lattlast-skrift-om-konventionen-om-barnets-rattigheter/>

Mänskliga rättigheter

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/56/02/6890d638.pdf>

REGERINGSKANSLIET

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

S2015.001